

What's up с личните данни?

В края на месец октомври Парламентът прие на първо четене изменения в Закона за защита на личните данни. С проекта се предвиждат множество изменения с цел хармонизация на българското законодателство с това на Европейския съюз.

Между новите разпоредби обаче са се „промъкнали“ два опасни за обществото текста. Те са точно копие на предложението на кабинета Сакскобурготски, прието през тази пролет, което предизвика вълна от критични публикации във вестниците „Труд“, „24 часа“, „Дневник“, електронното издание „Медианул“ и др.

Взривът от негодувание тогава беше предизвикан от предлагането на нов чл.5а, с който се въвежда контрол на „съответните органи“ върху обработването (в т.ч. разпространението) на лични данни, свързани със съдебни и досъдебни производства. Според Програма Достъп до Информация (ПДИ) това предложение въвежда предварителна цензура върху публикации за обществено значими дела и противоречи на чл. 40 от Конституцията. Текстът е още по-проблематичен в светлината на наказателните преследвания на журналистите от ВВС (за филма „Да купиш игрите“) и на румънския журналист Джордж Бухнич през миналата година за използване на скрити камери.

Изключително проблематично е и предложението да се отмени текстът на чл.35, ал.1, т.2 от действащия закон, според който за предоставянето на данни от публични регистри и документи, съдържащи обществена информация, не е нужно съгласието на лицето. Поставянето на достъпа до информация от тези източници в зависимост от субективната воля на отделни хора, включително публични личности, ще създаде условия за непрозрачност и корупция, за липса на предвидимост и стабилност в стопанския оборот.

На 5 октомври ПДИ внесе свое становище¹ по законопроекта в Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред, която е водеща за разглеждането му. На 19 октомври комисията изслуша представител от ПДИ, но законопроектът бе приет на първо четене с уговорката, че при формулирането на окончателните текстове, проблемите ще бъдат дискутирани, включително и с участието на експерти от ПДИ. Групата по изготвянето на окончателния текст на законопроекта ще работи до 14 ноември. В дискусиите участват и представителите на ПДИ - юристите Фани Давидова и Александър Кашъмов.

¹ Текстът на законопроекта, становището на ПДИ и други документи можете да прочетете на адрес: <http://www.aip-bg.org/lichnidanni/index1.htm>

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

What's up с личните данни?

Наблюдение на практиките:

Практиките на достъпа до информация в Словакия

Случай на месеца:

Прозрачността в приватизацията често остава пожелание

От съдебната зала:

Делата за достъп до информация трябва да променят навици

Интервю на броя:

В една демокрация няма нищо по-лошо от дезинформирани граждани

Използвайте ЗДОИ като нож!

Достъпниците по света:

Инициатива за прозрачност на Международните финансови институции

Новини

Необходима е по-голяма прозрачност, за да изпълним европейските изисквания за членство

Липсата на достъп до информация в сферата на обществените услуги, благодатната почва за корупция в някои сектори на администрацията и особено непрозрачността на държавните сделки с частни фирми (обществени поръчки и концесии) сериозно застрашават членството на България в ЕС, според доклада на Европейската комисия за 2005 г.

продължава на стр. 12

„Колко кокошки работят в Министерството на труда и социалните грижи?“ - такива запитвания получават понякога служителите в словашкото министерство. Но тъй като са задължени по Закона за свободен достъп до информация да предоставят информация на гражданите, те отговарят: „Нула на брой кокошки“. Този случай предизвика усмивка у българите, посетили Словакия в края на септември в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“, изпълняван от Програма Достъп до Информация (ПДИ) с финансовата подкрепа по програма МАТРА на Министерството на външните работи на Холандия. Представители на ПДИ, на Фондация за реформа в местното самоуправление, на Националното сдружение на общините в България, на Министерството на регионалното развитие и благоустройство, както и на Правителствена информационна служба към Министерски съвет посетиха институции и неправителствени организации, за да се запознаят с практиките по прилагането на закона в Словакия.

Според закона, който е приет в Словакия по същото време, когато и в България - 2000 г., всеки има право на достъп до обществена информация. Както в България, словашките държавни институции са задължени да предоставят и активно да разпространяват информация. И в Словакия служителите са задължени да предоставят информация при индивидуални запитвания, независимо от това дали тя е публикувана на интернет страницата на институцията или съществува под някаква друга форма. За неспазване на задълженията, определени от закона, държавните служители подлежат на наказание от глоба, която може да достигне размер равен на 1200 лв. А в случаи на нарушения отговорността е индивидуална. Това ни обясни г-н Милан Галанда, един от „ковачите“ на Словашкия закон за достъп до информация.

„Отношението към закона бе скептично в началото, но сега хората го познават и използват“, отбеляза г-н Ярослав Пилат, упълномощен съветник по реформата в публичната администрация и директор на словашката организация М.Е.С.А.10. Правителството изпълнява задължението си да публикува в интернет всички свои актове, решения и

предложения, което дава възможност на гражданите да участват безпрепятствено в обществените обсъждания. В закона има и изискване за превод на всяка официална информация на езика на малцинствата. И това изискване се спазва, тъй като в някои региони словаците са малцинство.

„Там, където има информация, няма бедност“ това е девизът на Информационния център към Парламента, сподели г-жа Дрина Яхелкова. Шест човека работят в центъра, водени от принципа „всеки има право на достъп до информация“. През 2004 г. Информационният център е отговорил на 590 заявления по Закона за свободен достъп до информация. Имало е 6000 запитвания по електронна поща и телефон. Работата на служителите се улеснила след създаването на интернет страница на Парламента, където всеки може да открие стенограми от парламентарните

Александър Кашъмов и Гергана Жулева (ПДИ), Луиза Бусерска (ПИС на МС) и Елизабет Георгиева (МРРБ) в Областната управа в гр. Тренчин

обсъждания, програми и резюмета от срещите на комисиите, споделиха от центъра. Страницата е с интерактивно съдържание и се обновява непрекъснато, като се следи дневния ред на Парламента. На въпроса „От какво се интересуват журналистите?“ - ни отговориха, че най-голям интерес има към стенограмите от заседанията - от тях става ясно кой депутат какво становище е изказал по даден въпрос. Разходи за командировки или други служебни задължения на депутати и министри се публикуват на интернет страницата на центъра и такава информация отдавна не представлява интерес за

продължава на стр. 3

продължава от стр. 2

журналистите. Информация за имуществото на депутатите може да получи всеки от публичния регистър, който също е онлайн. Имахме възможност да се убедим в актуалността на постъпващата в него информация.

За увеличаване прозрачността в работата на администрацията като превантивна мярка срещу корупционни практики, Министерството на правосъдието пък е внесло предложение за изменение в Закона за свободен достъп до информация, тъй като често заседанията, на които се определя допълнителното възнаграждение на общинските кметове, са затворени. А това е ограничение на достъпа до информация.

Словашкият омбудсман е институция, която попада в задължените по закон субекти да предоставят информация. През 2004 г. при него са постъпили 81 заявления, като омбудсманът разглежда и жалби за нарушаване на правото на достъп. За последната година са постъпили почти

Участниците в работното посещение в на среща в офиса на Омбудсмана

100 такива. От офиса на омбудсмана също изразиха мнението, че на местно ниво законът се познава по-слабо и има нарушения на правото на информация. Причина за това е бързата децентрализация на местната власт и липсата на капацитет и структури за обучение на служителите. Въпреки това, съществуват множество положителни практики и тенденциите са за подобряване на достъпа до информация.

Пример за това е Клиентският център към общината на град Тренчин, който посетихме по време на визитата си в Словакия. Центърът отваря врати на 1 май 2004 г, когато Европа отваря врати към Словакия. Сам по себе си проектът е пилотен. Създадена е услугата за обслужване на гражданите на „едно гише“. Сега работата е открита и ефективна, отчетна и в полза на гражданите, казаха от центъра. Ключът към успеха отново държи кметът. „Идеалната форма за реформа е кметът да поеме инициативата“, сподели с нас шефът на маркетинговия отдел на центъра. Изключително важна част е и обучението на служителите. Въпреки това е необходимо време, за да се променят нагласите на хората. Обиколката на града завърши в Областната управа Тренчин. Там всеки служител, получил заявление за достъп до информация, има задължението да регистрира заявлението в общия за администрацията регистър. Записват се запитванията по телефона и по факса, като за целта е въведен специален софтуер за регистрация на заявленията по категории. Според този регистър през 2005 г. са подадени 12 заявления. Обясниха ни, че спадът в броя на заявленията се дължи на публикуването на голяма част от информацията, свързана с работата на институцията на нейната интернет страница.

Въпреки добрата организация и практики по отношение на Закона за свободен достъп до информация, необходимостта от независими наблюдатели остава. Такива коректори са неправителствените организации. В Словакия посетихме офиса на организацията Fair Play, чиято дейност е свързана с разработката на бази данни, в които се систематизира информацията за разпределянето на средства по изпълнението на големи държавни проекти. Информацията, която от Fair Play анализират, е обществена и е получена по процедурите на закона. На базата на тази информация (достъпна на уеб-страницата на Fair Play: www.fair-play.sk), журналисти подготвят материали с голям обществен ефект. Една такава медийна кампания е довела до промяна в Закона за обществените поръчки. „Властта трябва да се контролира от обществото, за да бъде ефективна и Законът за свободен достъп до информация е най-доброто средство за контрол“, казаха от Fair Play.

Случаят:

На 13.09.2005 г. сдружението с нестопанска цел „Зелени Балкани“ подава заявление за достъп до обществена информация, адресирано до министъра на земеделието и горите. С него се иска достъп до информация, свързана с приватизирането на държавната фирма „Средна гора“ ЕАД, чийто принципал е Министерството на земеделието и горите (МЗГ). Със заявлението са поискани следните документи, представляващи част от правния анализ на фирмата:

1. Заповед К-136/22.03.1993 г. на Председателя на Комитета по горите;
2. Съдебно решение за увеличаване на капитала на фирмата на 596 млн. лв.;
3. Заповед РД 41-193/24.03.1999 г. за преобразуване в ЕАД с уставен капитал 50 млн. лв.;
4. Съдебно решение на Пловдивски Окръжен съд (ПОС) от 25.05.2002 г. за отказ за увеличаване на капитала от 50 000 лв. на 89 400 лв. на „Средна гора 2000“ по фирмено дело 4135/2000 г.;
5. Решение за вписване на „Средна гора 2000“ във фирмения регистър на ПОС по фирмено дело 4135/2000 г.

На 11.10.2005 година сдружението получава решение за отказ да се предостави исканата информация, подписано от и.г. Главен секретар на министерство на земеделието и горите. Отказът е мотивиран с разпоредбата на чл. 37, ал. 1, т. 2 от ЗДОИ - защита на интересите на трето лице.

Коментарът:

Случаят представлява грубо нарушение на правото на гражданите на достъп на информация. В конкретния казус е отказана без съмнение публична информация.

Съгласно чл. 26, ал. 1 от Закона за приватизация и следприватизационен контрол (ЗПСК), при продажба на акции и дялове, собственост на държавата или общините от търговски дружества с повече от 50 на сто държавно или общинско участие в капитала, задължително се изготвя анализ на правното състояние. А според чл. 26, ал. 4 от същия закон анализите на правното състояние и приватизационните оценки **не представляват служебна тайна и могат да бъдат разгласявани и включвани в публичния регистър**, с изключение на документите, фактите и обстоятелствата, които представляват търговска тайна на приватизиращото се дружество. Следователно, самия ЗПСК изрично определя правните анализи

за обществена информация, поради което не се изисква съгласие на трето лице при предоставянето им по реда на ЗДОИ.

Що се отнася до загатнатото в отказа наличие на търговска тайна в исканите от сдружението с нестопанска цел „Зелени Балкани“ документи, то съгласно §1, т. 7 от Допълнителните разпоредби на Закона за защита на конкуренцията, търговска тайна могат да бъдат онези факти и сведения, разкриването на които би довело до нелоялна конкуренция и за чието запазване в тайна търговецът предварително е взел мерки. В конкретния случай, ако търговецът предварително не е обявил наличие на търговска тайна за някои от документите, намиращи се в правния анализ, то той не би могъл да се позове на нея в последващ момент (например след подаване на заявлението за достъп до обществена информация).

Развитието:

След получаване на отказа да се предостави описания правен анализ, сдружение с нестопанска цел „Зелени Балкани“, обжалва решението пред Софийски градски съд (СГС). Очаква се насрочване на делото.

„Иракгейт“ отново в съда

На 14 ноември 2005 г. ВАС, Пето отделение ще разгледа дело по касационна жалба на секретаря на президента. Президентството е останало недоволно от решението на СГС, с което бе отменен отказът да бъде предоставен достъп до доклада за сделки на български фирми в Ирак.

АДВФК продължава ревностно да пази в тайна ревизионните актове

На 28 ноември 2005 г. ВАС, Пето отделение ще разгледа делото, образувано по касационна жалба на АДВФК срещу решението на СГС, с което бе обявен за нищожен отказът на агенцията да предостави копия от два ревизионни акта. Копията на актовете от извършени проверки в две учебни заведения към ТУ-София са поискани още през 2001 г. от Юрий Иванов - председател на гражданско сдружение „Обществен барометър“ - Сливен. Тогава АДВФК отказа предоставянето на копия от актовете с мотив - служебна тайна. След като този отказ бе отменен от ВАС през 2002 г., с писмо от м. март 2003 г. агенцията отново отказа да предостави информацията, вече с мотив - засягане интересите на двете учебни заведения и липса на съгласието им за предоставяне на копия от ревизионните актове.

Делата за достъп до информация трябва да променят навици Красимир Крумов, кореспондент на в-к „Монитор“ в Шумен

С положителен финал завърши описаното в брой 1 на бюлетина на ПДИ за 2005 приключение със заявление (вж. <http://www.aip-bg.org/bulletin/13/05.htm>). В статията през януари реторично питах тайна ли е кой усвои бюджетния излишък на държавата за 2004 година. Поводът за въпроса беше отказът, който като кореспондент на вестник „Монитор“ в Шумен получих от областния управител Нора Чалъкова, след като поисках информация за т. нар. малки демонстрационни проекти.

Журналистическият ми интерес към темата гойде през декември м. г., когато получих информация, че едни и същи фирми, близки до тогавашните управляващи, реализират т. нар. малки демонстрационни проекти (например изграждането на чешмички), осъществявани със средства от бюджетния излишък за 2004 г. В телефонен разговор управителят на Шуменска област Нора Чалъкова отказа да съобщи кой изпълнява проектите, като се позова на търговска тайна и изрично изявена воля на изпълнителите да не бъдат огласявани имената им. Това в никакъв случай не ми прозвуча логично и след консултация с

експертите на ПДИ на 5 януари т. г. подадох официално заявление по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) до областната управа. На 24 януари с препоръчано писмо получих отговор от областния управител, с който ме уведомяват, че областната администрация подготвя сайт, в който щяла да бъде изнесена пълната информация за проекта. Приех писмото като формален отказ, като отказ го определиха и юристите на ПДИ. В тази ситуация се възползвах докрай от ЗДОИ и със съдействието на адвокат Кирил Терзийски заведох жалба по случая във ВАС. Производството във ВАС продължи голу-горе колкото една нормална бременност, но решението, което се роди в резултат на това производство, ме удовлетворява. С Решение № 9110 от 19 октомври т.г. ВАС е преценил, че информацията, която съм поискал, е обществена информация, а постановението от областния управител отказ е незаконосъобразен и следва да бъде отменен поради неспазване на установената от закона форма, съществени нарушения на административно-производствените правила и противоречие с материално-правните разпоредби. В крайна сметка ВАС отменя отказа и връща преписката за произнасяне, съобразно дадените указания.

Като журналист, който работи в ежедневник, а не в годишника на БАН, за мен конкретната информация за малките демонстрационни проекти, която исках на 5 януари, вече не представлява интерес. Веднага след смяната на властта в областната управа в Шумен новият областен управител предостави исканата информация и без решение на съда. Юристите му предложиха в тази ситуация да оттегля жалбата си, но аз не го направих. Не го направих, защото исках съдът да се произнесе по този казус, а решението да служи за респект към закона на всички колеги и единомишленици на бившия областен управител Нора Чалъкова, които смятат, че могат да контролират обществената информация в свой или на партиите или ведомствата си интерес. Може да е наивно, но смятам, че поне в Шумен, тези, които държат в ръцете си по силата на служебното си положение информация, която представлява интерес за обществото, ще се замислят, преди да откажат да я предоставят. Надявам се също, че решението на ВАС ще бъде стимул и за други колеги да търсят правото си на информация. Защото в крайна сметка подобни дела трябва да формират навици и култура на информационно общуване у представителите на изпълнителната власт и различните ведомства.

Тайна ли са имената и служебните телефони на общинските съветници?

Този въпрос ще разгледа на 22.11.2005 г. Пето отделение на ВАС като втора и последна инстанция. Делото е образувано по жалба на Сдружение „Център на НПО в Разград“ срещу отказ на кмета на общината. Според Окръжния съд в Разград поисканата информация представлява лични данни на общинските съветници и не трябва да се предоставя.

Каква ще е позицията на новия финансов министър по делото Crown Agents?

На 16 ноември 2005 г. ВАС, Пето отделение отново ще разгледа делото, образувано по жалба на Кирил Терзийски от ПДИ срещу отказа на вече бившия министър на финансите Милен Велчев да предостави копие от договора с британската фирма Crown Agents. През м. април т.г. петчленен състав на ВАС отмени изцяло решението на тричленния състав на същия съд, с което бе отхвърлена жалбата и върна делото за ново разглеждане от друг тричленен състав на съда. Мотивите на магистратите бяха, че съдебният състав не се е произнесъл по законосъобразността на маркирането с гриф за сигурност на договора, поради което изводът му, че същият съдържа класифицирана информация, е необоснован.

В една демокрация няма нищо по-лошо от дезинформирани граждани

Ед Фигхе е холандски експерт по комуникационна политика, има повече от двадесет години журналистически опит. Бил е един от първите журналисти, искали достъп до информация по Закона за свобода на информацията след приемането му в Холандия през 1981 г. Г-н Фигхе е използвал закона само два пъти в журналистическата си кариера. Участвал е в множество проекти в Източна и Централна Европа, Африка и Близкия Изток. В момента е главен съветник в Асоциацията на холандските общини и работи в Парламента в Хага. Определя задълженията си като „превод“ на важните решения от национално на регионално ниво. През месец септември посети България като водещ лектор на организирани от ПДИ работни срещи с журналисти на тема: „Законът за достъп до обществена информация - ефективно средство в работата на практикуващите журналисти“. През октомври г-н Фигхе изнесе лекции на същата тема пред студенти от Американския университет в Благоевград и СУ „Св. Климент Охридски“. Пет истории от журналистическата кариера на Ед Фигхе, определени от него като „най“, записва Диана Банчева.

Най-добрата:

„Писал съм много статии в журналистическата си кариера и ми е трудно да поставя пет от тях в някакви категории. Но бих определил „историята с паспортите“ като най-добрия материал, който съм писал. Става дума за публикация, подготвена на базата на много важни сведения, която получих от високопоставено лице от администрацията. Аз бях обещал да запазя в тайна самоличността му и този човек ми даде информация, компрометираща политиката на правителството за въвеждане на нов вид паспорт. Проектът беше за милиони, а се оказа, че новият паспорт няма да е сто процента безопасен за човешкото здраве. Публикувах статията, без да цитирам източника си. При оповестяването на фактите, с които разполагах, министър председателят бе принуден да признае, че е излъгал за реалните последици от въвеждането на паспорта. В крайна сметка проектът за нов вид паспорт бе спрян.“

Най-лошата:

„Най-лошо се представих, когато трябваше да пиша за сребърната сватба на кралицата. Появих се пред вратата на двореца с велосипеда си. Охраната обаче ме спря и ми каза, че нямам право да вляза, въпреки отправената ми предварително покана да отразя събитието. И аз стоях там, пред двореца, без да мога да вляза, за да изпълня задълженията си. В един момент обаче вратата на двореца се отвори и отвътре излезе кола с екип на една от телевизиите. Бях шокиран! Прибрах се вкъщи и се обадох на служителя по връзките с

медиите. Той ми се извини вежливо за недоразумението и ми обясни, че протоколът изисква такива ограничения. Оказа се, че само телевизиите се допускат да отразяват подобни събития. Понякога протоколът е пагубен за журналистите. В моя случай това доведе до най-слабата публикация, която съм правил някога.“

Най-лесната:

„Най-лесно ми беше, когато трябваше да пиша за едно изложение на добитък. Преди да започна да работя като парламентарен журналист, трябваше да отразявам много и различни неща в почти всички сфери на живота. Не се затрудних изобщо, когато трябваше да подготвя статия за изложението за добитък. Написах го така сякаш присъствам на изложба на котки или на кучета. Не съм писал за красотата на опашката на кравата, разбира се, но беше лесно.“

Най-трудната:

„Най-трудно ми бе да напиша едно интервю с министъра на външните работи. Исках да получа от него информация по специфични политически въпроси. Министърът не ми отказа, но ми предложи да направим интервюто в колата му на връщане от едно източно градче, където той имаше работа. В интерес на истината той беше много зает в това време. Не е в практиката ми да вземам интервю пътувайки, но щяхме да имаме час и половина време за разговор - толкова трае пътят обратно към Амстердам - и аз се съгласих. Качих се в колата и проведохме разговора. Записах всичко на диктофона си. Но когато се прибрах

продължава на стр. 7

Използвайте ЗДОИ като нож!

Диана Банчева, ПДИ

„Стремежът на обществото към осъществяване на демократични промени в България е забиден. Не мисля, че ще ви отнеме много време, за да стигнете там, където Холандия се намира в момента след дългогодишното демократично управление“. Така Ег Фигхе, холандски експерт по комуникационна политика, журналист и лобист в холандския парламент, оцени опитите на българските журналисти да създадат благоприятен климат за демократично развитие в страната.

По покана на ПДИ, г-н Ег Фигхе посети България през септември, за да обсъди с журналисти проблемите, които те срещат при търсенето на информация от обществени институции. Поредица от работни срещи даде възможност на практикуващи журналисти от различни национални и регионални медии да дискутират комуникационната политика на правителството, нивото на прозрачност в работата на институциите и употребата на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) като ефективно средство за постигане на демократични промени в страната. Откритост на отношенията, прозрачност на действията, желание за промяна и познаване на националната история са четирите условия за добро управление, според опита на г-н Фигхе. Журналистът има задължение да не спира да информира гражданите за фактите от политическия, икономическия и социалния живот. По този начин журналистите са не само участници в процеса на комуникацията, но се превръщат и в агенти на промяната, отбеляза Ег Фигхе.

Според Фигхе ЗДОИ е крайната мярка, която да „отваря вратата на кухнята, в която политиците готвят. Ако гругите средства за получаване на информация са неефективни, използвайте закона като нож“, посъветва колегите си холандският експерт. „Законът наистина е ефективен, съгласи се Алексей Лазаров от в-к „Капитал“, но съдебните процедури изискват много време“, допълни той. Алексей Лазаров е първият български журналист, който, през 2001 г., с помощта на ПДИ, заведе дело срещу отказ на Министерски съвет да предостави информация. Г-н Фигхе пък напомни, че както всеки нож, който се използва многократно, законът може да „затънее“ и да изгуби силата си. „Използвайте закона, само когато е необходимо“, каза Фигхе.

Холандският експерт отбеляза разликата в условията, в които българският и холандският закон съществуват. В Страната на лалетата, Законът за достъп до информация е бил приет, след като прозрачността в държавните дела е била придобила формата на навик. В България нещата са в обърната последователност - първо е приет законът, а сега се полагат усилия за промяна в нагласата на хората.

„ЗДОИ е наистина ефективно средство за промяна в мисленето на обществото“ - потвърди Васил Чобанов от радио „Нова Европа“. Г-н Чобанов е един от носителите на наградата „Златен ключ“, връчена от ПДИ за най-добра журналистическа

продължава на стр. 8

продължава от стр. 6

вкъщи, установих, че шумът от мотора е толкова силен, че заглушава записа. Трябваше да сглобя интервюто от нищото. Това беше много трудно.“

Най-абсурдната:

„Най-абсурдната публикация, която съм правил някога, е една история, която писах в началото на 90-те. Трябваше да отразя конгрес на управляващата партия, който обсъждаше „опасната роля на медиите при провеждането на нови партийни политики“. На този форум стана ясно, че политиците - представителите на властта от края на 80-те и началото на 90-те години на двадесети век, се страхуват от нарастващото влияние на медиите. Страхуваха се от възможността, която медиите дават на всеки да ги използва като трибуна. Страхуваха се, че това ще усложни работата им, ще възпрепятства провеждането на нови политики.

Такова становище бе толкова абсурдно, направо ненормално. Колкото по-информирани са хората, а ние говорим за свободен достъп до информация, толкова по-добре ще се възприеме политиката. Колкото по-добре информирано е обществото, толкова по-голяма готовност ще има то да подкрепи своите управници. А колкото повече подкрепя има един политик, толкова по-лесна става работата му. Разбира се, че опозицията е по-голяма, има повече дебати и дискусии. Но когато трябва да се вземе решение на управленско ниво, то е по-добро, по-балансирано, защото хората са информирани. Когато достъпът до информация е свободен, решенията се взимат по-лесно, правят се по-малко грешки. Ето защо за мен беше абсурдно да разбера, че нашите съвременни политици се страхуват от медиите. Това наистина беше абсурдно и се радвам, че това време отмина.“

кампания, свързана с правото на достъп до информация през 2005 г.

„Колкото повече пишете за проблемите, толкова повече допринасяте за трансформацията на нагласите на хората“, каза холандският експерт на репортери и редактори от пловдивски регионални медии. Преводът на информацията за обикновените граждани е основното задължение на журналистите, тъй като демокрацията е за всички, а не само за политиците, каза Фигхе. Веселина Седларска, журналист и координатор на ПДИ в Сливен, изтъкна като основен проблем в изпълнението на това задължение изкривената и манипулативна информация, която излиза от институциите. „Това, което се предлага е или реклама, или правене на имидж“, сподели тя с холандския си колега.

обществена информация, други пък бяха използвали закона в работата им по време на обучения в студентски медии. В АУБ Ед Фигхе изнесе лекция пред студенти от различни специалности, от различни държави от Източна и Централна Европа, заедно с г-н Лорънс де Ман, управител на VVMZ и Александър Кашъмов, ръководител на правния екип на ПДИ. „Демокрацията е непрестанна борба, не може просто да ѝ се наслаждаваме. Свободата на информация е необходимо средство в тази борба“, каза г-н Кашъмов пред бъдещи управители на фирми, политици и журналисти.

Със студентите от журналистическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ се срещна и изпълнителният директор на ПДИ Гергана Жулева.

Доц. Мария Нейкова, г-р Гергана Жулева (ПДИ) и студенти от Факултета по журналистика и масови комуникации в СУ „Св. Климент Охридски“

През октомври Ед Фигхе посети България за втори път и се срещна със студенти по журналистика от Американския университет в България (АУБ)¹ и от журналистическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Принципите на доброто управление, добрата комуникация и добрата журналистика бяха основните акценти в лекциите му. „Свободата на информация е вашата мисия“, каза той на бъдещите журналисти. Някои от тях дори не бяха чували за съществуването на Закона за достъп до

Впечатлен от работата на журналистите в България, Ед Фигхе ги призова да не се отказват от борбата си да правят информацията „достъпна“ за хората. „Работете с ПДИ, когато срещате проблеми. Те са професионалисти“, посъветва Фигхе колегите си. А накрая сподели, че за него е било голямо удоволствие да разговаря с така убедени в работата си журналисти. „Българското общество се променя, политиците също ще се подгадат на тази промяна рано или късно“, сподели холандският експерт след втората си визита в България.

¹ Информация за guckucume в АУБ чемеме мук: <http://www.defactobg.com/index.php?act=2&id=483>; <http://www.aubg.bg/flashnews/?page=news&id=148>

Инициатива за прозрачност на Международните финансови институции (МФИ)

Международната организация *Global Transparency Initiative (GTI)* инициира обществено обсъждане на проект за прозрачна политика на Международната финансова корпорация (МФК). Дебатът е част от проект на GTI, който има за цел да подобри достъпа до информация в Международните финансови институции като цяло. Проектът е достъпен на страницата на МФК (<http://www.ifc.org/policyreview>). До 21 октомври се приемаха коментари и бележки върху политиката на прозрачност на Европейската инвестиционна банка. **Коментари върху политиката МФК се приемат до 25 ноември 2005 г. на адрес: disclosurepolicyreview@ifc.org.**

На 28.09.2005 г., в чест на Международния ден на правото да знам, GTI представи за обсъждане Хартата за прозрачност на Международните финансови институции (МФИ). Това ще бъде основополагащ документ, утвърждаващ стандартите и нормите, с които трябва да са съобразени политиките и практиките на прозрачност в МФИ. Текстът на документа може да бъде коментиран до 28.11.2005 на адрес: <http://www.article19.org/publications/law/case-briefs.html>.

Харта за прозрачност на Международните финансови институции Основни принципи

Принцип 1: Право на достъп

Правото на достъп до информация, съхранявана от Международните финансови институции (МФИ), е основно човешко право. То е независимо от произхода на информацията и създателя на документа, както и от това, дали информацията се отнася за публичен или частен субект.

Принцип 2: Право на търсене на информация

Всеки има право да поиска и получи информация от МФИ. Изключенията от това право трябва да бъдат ясно дефинирани. Процедурите за разглеждане на исканията за информация трябва да бъдат прости, бързи и евтини.

Принцип 3: Публикуване на информация по собствена инициатива

МФИ трябва своевременно и по собствена инициатива да публикуват широк кръг от информация, свързана със структурата, политиките и процедурите им, процеса на взимане на решения и проектите им във всяка държава. Това трябва да става на език и със средства, които позволяват ефективен (реален) достъп от страна на всички засегнати.

Принцип 4: Ограничени изключения

Режимът на изключенията трябва да се основава на принципа, че достъп до информация може да бъде отказан, само когато МФИ може да демонстрира, че разкриването ѝ би довело до сериозно увреждане на някой от тясно дефинираните интереси, изброени в нейната политика за прозрачност. Информация трябва да бъде предоставена, ако общественият интерес от разкриването ѝ надделява над конкуриращия интерес.

Принцип 5: Достъп до заседания

МФИ следва да уредят правото на свободен достъп до техни важни заседания и да разпространяват информация за случилото се по време на заседанията.

Принцип 6: Защита за служители, разкрили злоупотреби

Лица, които добросъвестно разкрият съмненията си за злоупотреби, корупция или други нарушения в МФИ, трябва да бъдат изрично защитени от всякакви санкции, репресии, професионални или лични преследвания, в резултат на направените разкрития.

Принцип 7: Обжалване

Всеки, който вярва, че МФИ е нарушила своята политика за прозрачност, включително чрез отказ за предоставяне на информация по заявление, трябва да има възможност за разглеждане на случая от независим контролен орган.

Принцип 8: Подпомагане на свободата на информация

МФИ трябва да отделят адекватни ресурси и енергия за осигуряване на ефективно изпълнение на политиките за достъп до информация и за създаване на култура на отвореност.

Принцип 9: Редовен преглед

Политиките за достъп до информация трябва да бъдат редовно преразглеждани, като се отчита същината на съхраняваната информация и се включват прогресивни правила за предоставяне на информация.

Института по публична администрация и европейска интеграция (ИПАЕИ) и ПДИ обучават общинари по ЗДОИ и ЗЗЛД

„Законодателство за свобода на информацията“ бе темата на семинар за служители от местната администрация, проведен на 25 и 26 октомври 2005 г. в София. По покана на ИПАЕИ Александър Кашъмов и Фани Давидова от ПДИ представиха задълженията на администрацията по Закона за достъп до обществена информация, Закона за защита на личните данни, както и множество примери от съдебната практика, свързана с изпълнението на законодателството в областта на достъпа до информация и защитата на личните данни.

НПО се учат да прилагат ЗДОИ

Програма Достъп до Информация проведе второ обучение за неправителствени организации на тема „Свобода на информацията“. Представители на „Център на неправителствените организации - Разград“, „Център за независим живот“, „Сдружение на търговците на общински пазари - Видин“, екологично сдружение „За Земята“ и „Българска национална асоциация на потребителите“ се срещнаха на 12, 13 и 14 октомври 2005 г. в офиса на ПДИ, за да обсъдят ефекта от прилагането на Закона за достъп до обществена информация върху третия сектор. Лектори в обучението бяха Александър Кашъмов, Дарина Палова, Кирил Терзийски и Фани Давидова от ПДИ.

ПДИ представи опита си по прилагането на ЗДОИ в Македония

Гергана Жулева, изпълнителен директор на ПДИ, представи опита на България по прилагането на Закона за достъп до обществена информация на кръгли маси „Законодателство за достъпа до информация в Македония“. Срещите се проведоха в Скопие на 12-15 октомври 2005 г. Организираният от „Прозрачност без граници - Македония“ дебат бе във връзка с подготовката на Закон за достъп до информация в Македония.

Опитът на ПДИ в областта на правото на информация бе представен в Турция

„Гражданското право на информация“ бе темата на международна конференция в Анкара, на която изпълнителният директор на ПДИ, г-жа Гергана Жулева, бе гост. На 18 октомври т.г., пред аудитория от 90 участника, г-жа Жулева анализира резултатите от преvezданите, след

приемането на закона за достъп до информация, проучвания за прилагането му в България. Конференцията бе организирана от Фондация за икономически и социални проучвания - Турция (TESEV).

Училище по право в Белград

Стратегически съдебни дела по ЗДОИ, водени или подпомогани от ПДИ, представи ръководителят на правния екип, Александър Кашъмов в Белград на 21 и 22 октомври 2005 г. Лекцията по практиката на ПДИ бе в рамките на проведеното обучение на тема „Стратегически съдебни дела по свобода на информацията“. Форумът бе организиран от Инициатива „Публичен интерес към законодателството“ на Училище по право „Колумбия“.

Access Info Europe ще лобира за повече свобода на информацията

На 26 октомври 2005 г. в Мадрид бяха представени резултатите от мониторинга за прилагане на законите за достъп до информация, проведен през 2004 г. от „Правна инициатива“ на „Институт отворено общество“. Срещата, наречена „Прозрачност и мълчание“, стартира и кампанията за приемане на съвременен закон за достъп до информация в Испания. В конференцията участва и изпълнителният директор на ПДИ Гергана Жулева с представяне на българския опит по прилагане на закона. Конференцията, организирана от испанската консултантска компания Sustantia и новосъздадената организация Access Info Europe, се състоя в представителството на Европейския парламент в Испания. Г-жа Гергана Жулева е сред основателите на новата организация, чиято цел е да подкрепя развитието на законодателството и практиките на свобода на информацията в западно-европейските страни.

Унгария прие Закон за електронна свобода на информацията

Унгарският парламент прие Закон за електронна свобода на информацията, който ще влезе в сила на 1 януари 2006 г. Главната цел на закона е да създаде правната среда, необходима за съществуването на прозрачно гържавно управление, заявиха от Министерството на информационните технологии и комуникациите. Задължително ще е да се публикуват проектозакони, закони и съдебни решения, но без да се съобщават имената

продължава на стр. 11

на страните в процеса. Създава се задължение за всички министерства и общини да осигурят форум на интернет страниците си, където потребителите да изразяват мнения относно публикуваните законопроекти. По този начин гражданите ще могат непосредствено да участват в законодателния процес. Законът предвижда и създаването на Електронен регистър на действащите закони. Той ще съдържа текстовете на всички закони, които са в сила към даден календарен ден в уеднаквена форма.

Trust for Central America

„Тръст за Централна Америка“ създадоха на 4 октомври представители от пет неправителствени организации от Ел Салвадор, Хондурас, Никарагуа, Панама и Доминиканската република. Групата от експерти ще работи за подобряване на свободата на изразяване и достъпа до обществена информация в Централна Америка. Новата

неправителствена организация се подпомага от Организацията на Американските държави.

В Румъния поискаха прозрачност на правителствените договори с фирми

Шестнадесет румънски организации подписаха петиция с искане за промени в законодателството, които да гарантират свободен достъп до договори за обществени поръчки, концесии и приватизационни сделки в страната веднага след тяхното сключване. Писмото е иницизирано от Коалиция за чисто правителство и е изпратено до Румънския парламент, до президента и правителството на републиката. Като основен мотив за искането е посочена нуждата от прозрачност при разпределянето на средствата от държавния бюджет, което е информация от огромен обществен интерес. Всеки може да подкрепи искането на адрес: office@sar.org.ro, като изпрати името си и адрес за кореспонденция.

Европейската мрежа за граждански свободи беше представена в Брюксел на 19.10.2005 г.

Борбата за граждански свободи в Европа направи голяма крачка напред със създаването на нова мрежа, чиято цел е да защитава гражданските права.

Европейската мрежа за граждански свободи (European Civil Liberties Network) обединява организации и личности, които ще работят за създаване на европейско общество, основано на равенство, на индивидуални граждански права, лична и политическа свобода, право на свободно придвижване и достъп до информация, както и на равни права на малцинствата.

Тони Бъниан, директор на *Statewatch* и един от координаторите на Мрежата, сподели: „Никога в историята гражданските свободи и демократичните ценности не са били толкова сериозно заплашени и нуждата от общи усилия за преодоляване на тези заплахи никога не е била по-неотложна“.

Тони Бъниан призова групи и личности да подкрепят усилията на мрежата: „Ако не се противопоставим на непрекъснато увеличащите се искания за прилагане на законодателни мерки в името на "борбата с тероризма", лицето на свободата и демокрацията в Европа ще се промени завинаги", добави той.

„Чрез политиките си за наблюдение във всички сфери на телекомуникациите, цялостно следене и възпрепятстване на сободното придвижване, задължителните регистри на населението и файлове, свързани със сигурността, Европейският съюз се доближава до някои от най-лошите методи на студена война“, каза Бен Хейс, координатор на Мрежата. „Искаме жителите на Европа да разбират и да питат какво се решава и прави в тяхно име“.

За огромното предизвикателство пред новосъздадената мрежа загатва колекцията от 14 есеа, публикувани в деня на създаването на ECLN. Публикациите разглеждат широк кръг от въпроси - съвременният расизъм и „ислям-фобията“, „войната с тероризма“ и човешките права, „престъпленията на словото“ и депортирането, формирането на политици в ЕС, политиката и технологиите за наблюдение, имиграция и убежище, свободата на информация, наказателно-правните системи и правата на децата¹.

За контакти с ECLN:

Tony Bunyan and Ben Hayes
e-mail: info@ecln.org
website: <http://www.ecln.org>
tel: 00 44 208 802 1882

¹ Достъпни на адрес: <http://www.ecln.org/essays.html>, вкл. есето на Александър Кашъмов и Гергана Жулева (ПДИ) „Как българският Министър на държавната администрация е подпомогнал с лични средства Майкрософт?“

Необходима е по-голяма прозрачност, за да изпълним европейските изисквания за членство

продължава от стр. 1

Откритостта и прозрачността на обществените услуги, особено що се отнася до достъпа до информация, са недостатъчни въпреки приетия през 2000 г. закон за достъп до информация. Ролята му за осигуряване на открито управление остава ограничена, макар че броят на административните решения по закона се е увеличил.

Специфична област, изложена на корупция поради особена непрозрачност, е договарянето на държавата с частни фирми - процедурите по обществени поръчки и концесии.

В доклада специално се коментира концесията на автомагистрала „Тракия“. Отбелязва се, че макар привличането на частни инвеститори в концесийни сделки да е полезно за модернизиранието на

транспортната инфраструктура, осигуряването на прозрачност на концесионните процедури е от изключителна важност. Само така ще се постигне необходимото за привличане на бъдещи инвестиции доверие в българската държава и ще се избегнат продължителни правни спорове.

Тези констатации на Европейската комисия съвпадат в значителна степен с изтъкнатите от Програма Достъп до Информация проблеми по прилагането на ЗДОИ в годишния доклад за състоянието на достъпа до информация, издаден през 2005 г. Като пример за непрозрачни сделки Александър Кашъмов, ръководител на правния екип на ПДИ, посочва държавните договори с "Crown Agents", "Майкрософт", автомагистрала "Тракия" и демонстрационните проекти.

"Агенция САПАРД може би е най-тъмната българска правителствена агенция. Досега не е отговорила на нито едно заявление за достъп до информация, въпреки че българският ЗДОИ я задължава", твърди Дирк Янсен, автор на доклада "Далеч от Брюксел", публикуван от екологично сдружение „За Земята“.

„Агенцията не само отказва достъп до обществена информация, но и скрива задължителни критерии в процедури по кандидатстване“, се казва още в анализа. Липсата на прозрачност и отговорност в разпределението на милиони лева, отпуснати по САПАРД, и следващите от това негативни последици за развитието на най-

чувствителните сектори на българската икономика в селските райони е причина „За Земята“ да заведе дело в СГС срещу Агенцията за липса на отговор на официално подадено заявление за достъп до информация. През 2003 г. ПДИ награди държавен фонд „Земеделие“, органът, който администрира парите по програма САПАРД, със „Златен каминар“ като институция, която не изпълнява задълженията си и нарушава правата на гражданите по ЗДОИ.

Докладът "Далеч от Брюксел" на английски език може да бъде изтеглен от мук: http://www.zazemiata.org/sapard_report_bg.php.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 359 2) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип: Александър Кашъмов, Антон Ангонов, Гергана Жулева, Дарина Палова, Диана Банчева, Катерина Коцева, Кирил Терзийски, Николай Маревков, Фани Давидова

Оформление: Николай Маревков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация

Материалите в това издание са обект на авторско право.

При цитиране позоваването на източника е задължително.

Изразените в бюлетина мнения и възгледи не ангажират и не отразяват тези на Министерството на външните работи на Кралство Холандия